

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 14 listopada 2014 roku

ZEW/500/33/2014/JK

**Pani
Joanna Kluzik-Rostkowska
Minister Edukacji Narodowej**

Szanowna Pani Minister,

chciałbym zwrócić uwagę Pani Minister na trzy istotne problemy dotyczące podziału części subwencji oświatowej ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w 2015 roku, przeznaczonej na finansowanie pobytu małoletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

Pierwsze dwa problemy są związane ze sposobem naliczania subwencji oświatowej, przeznaczonej na finansowanie pobytu dzieci w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

Z informacji otrzymywanych przez Rzecznika Praw Dziecka wynika, że urzędy kontroli skarbowej kwestionują pobieranie subwencji na wychowanków, dla których zostało zarezerwowane miejsce w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, ale których faktycznie nie ma w placówce oraz na tych, którzy są nieobecni z powodu samowolnego oddalenia się.

Młodzieżowe ośrodki wychowawcze są specyficznymi placówkami działającymi w ramach resortu edukacji. Przyjmowane są do nich dzieci na podstawie orzeczenia sądu oraz skierowania wydanego przez właściwą jednostkę samorządu terytorialnego (po wydaniu wskazania przez Ośrodek Rozwoju Edukacji). Skierowanie ważne jest cztery tygodnie. Te cztery tygodnie są zatem okresem, w którym placówka ma obowiązek – zgodnie z obowiązującym prawem oświatowym – pozostawać w pełnej gotowości do przyjęcia dziecka. Nieletni może bowiem zostać przywieziony do ośrodka w każdej chwili. Powyższe oznacza, że organ prowadzący ponosi koszty związane z utrzymywaniem gotowości do przyjęcia dziecka.

Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności wychowanka. Tutaj również – zgodnie z obowiązującymi przepisami – placówka może skreślić nieobecnego nieletniego z listy swoich wychowanków (i przyjąć na to miejsce kolejnego)

25 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

dopiero po czterech tygodniach od chwili jego samowolnego oddalenia się z ośrodka. W konsekwencji – w obu przypadkach – łączy się to z ponoszeniem kosztów związanych z przygotowaniem bądź utrzymaniem miejsca pobytu w placówce dla takiego nieletniego (miejsce w klasie i w grupie wychowawczej, a więc zatrudnienie odpowiedniej liczby pracowników, w tym specjalistów, opłaty stałe związane z utrzymaniem placówki). Jedyne nakłady finansowe, których placówka nie ponosi z powodu ww. nieobecności nieletniego, to koszty związane z jego wyżywieniem oraz ew. koszty związane z wychowaniem obejmującym zajęcia kulturalne i rekreacyjne. A zatem brak subwencji na stworzenie miejsc pobytu dla wychowanków skierowanych, a jeszcze nieobecnych lub też ich utrzymanie w przypadku samowolnego oddalenia się podopiecznego z ośrodka będzie wiązało się z koniecznością pokrycia ww. kosztów z dotacji przekazanej na wychowanków faktycznie przebywających w ośrodku. W praktyce będzie oznaczało to drastyczne zmniejszenie środków finansowych na wykonywanie zadań, do których te placówki zostały powołane, czyli specjalnej organizacji nauki dla umieszczonych tam dzieci i młodzieży, a także stosowania wobec nich specjalnych metod pracy, wychowania i resocjalizacji przez zatrudnionych tam specjalistów.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na rozbieżności w interpretacji obowiązujących przepisów przez resort edukacji narodowej.

W odpowiedzi na interpelację poselską nr 4731, udzieloną przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie dotacji przyznawanych wychowankom młodzieżowych ośrodków wychowawczych wskazano, że (...) *ponieważ jednak w ciągu tego okresu (jednego miesiąca) nieletni wychowanek może zostać w każdej chwili umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, należy go, zgodnie z przepisami rozporządzenia, traktować jak wychowanka tej placówki. W tym czasie zatem na wychowanka tej placówki przysługuje dotacja.*

Następnie zaś Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej w odpowiedzi z dnia 27 grudnia 2012 r. na oświadczenie Senator RP Grażyny Sztark wskazał: *W odniesieniu do nieletniego wychowanka młodzieżowego ośrodka wychowawczego, jako datę rozpoczęcia pobytu w ośrodku należy przyjąć termin przybycia do ośrodka. (...).*

W związku z wyżej wskazanymi rozbieżnościami występującymi w interpretacji przepisów należy rozważyć możliwość uregulowania szczegółowych zasad naliczania subwencji we właściwym rozporządzeniu. Jeszcze raz podkreślam, że w mojej ocenie subwencja powinna być naliczana na każde dziecko, dla którego zarezerwowano miejsce w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, nawet jeśli tam nie przebywa fizycznie. Uważam

przy tym za naganne pobieranie zwiększonej subwencji oświatowej na dzieci, które nie posiadają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub które nie zostały skreślone z listy wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych w terminie wyznaczonym uregulowaniami w tym zakresie. Jednak działania niezgodne z prawem nie mogą stanowić uzasadnienia dla zmiany sposobu naliczania subwencji oświatowej ogólnej przeznaczonej na finansowanie pobytu wychowanków w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych. Powyższe godzi w dobro dziecka.

Moje wątpliwości budzi także fakt naliczania podstawowej kwoty subwencji oświatowej przeznaczonej na ww. cel na podstawie liczby wychowanków przebywających w tych placówkach w dniu 30 września każdego roku. Powyższe działanie – uzasadnione w przypadku szkół, w których liczba uczniów nie zmienia się w sposób znaczący w ciągu roku szkolnego, nie jest adekwatne w odniesieniu do młodzieżowych ośrodków wychowawczych, w których dziecko może zostać umieszczone na podstawie postanowienia sądu nie tylko na początku roku szkolnego, ale w każdym momencie trwania roku kalendarzowego. Powyższe wymaga więc zmian w sposobie naliczania i przekazywania subwencji na finansowanie pobytu wychowanków w tych placówkach.

Ostatni problem dotyczy wysokości ww. subwencji. Jak wynika z treści projektu *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2015 z dnia 9 października 2014 r.*, wartość wagi P₄₀ dla wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych, którzy korzystają z zakwaterowania w tych ośrodkach ma wynieść 9,500. Obecnie – w roku 2014 r. (podobnie jak w latach ubiegłych) – waga P₃₈ wynosi 11,000. Waga subwencji zostanie zatem zmniejszona o 1,500. W uzasadnieniu do treści ww. rozporządzenia wskazane zostało, że *kwoty subwencji naliczane na wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych w latach 2011-2013 znacząco przewyższały wydatki bieżące, przypadające na tych wychowanków. W 2013 r. dochody z tytułu subwencji oświatowej naliczonej na wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych stanowiły 123% wydatków bieżących w rozdziale 85420.* W powyższym uzasadnieniu nie wskazano, ile dokładnie środków finansowych wpłynęło do jednostek samorządu terytorialnego, a ile faktycznie zostało przekazanych dyrektorom młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Ubocznie zauważyć należy, że problem związany z przekazywaniem zwiększonej dotacji dotyczy także dzieci z niepełnosprawnością, które przebywają w szkołach masowych i w placówkach systemu oświaty. Na powyższe zwracałem uwagę w wystąpieniu generalnym

z dnia 1 lipca 2011 r. znak: ZEW/500/27/2011/AM, skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej oraz w *Informacji o działalności Rzecznika Praw Dziecka za rok 2013* wskazując, że środki finansowe w ramach subwencji oświatowej na edukację dzieci z niepełnosprawnościami nie trafiają w całości na zabezpieczenie ich potrzeb. Samorządy nie są zobowiązane bowiem do szczegółowego ich rozliczania. O podobnym problemie byłem informowany również w odniesieniu do młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

W mojej ocenie zmniejszenie subwencji może negatywnie wpłynąć na funkcjonowanie młodzieżowych ośrodków wychowawczych, w tym na jakość udzielanej pomocy dzieciom przebywającym w ww. placówkach.

Do młodzieżowych ośrodków wychowawczych trafiają dzieci niedostosowane społecznie, z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, często w wieku nawet 13 lat. W orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego wskazywane są zalecenia do pracy z dzieckiem, których realizacja wymaga zatrudnienia wielu specjalistów. Powyższe jest oczywiście związane z określonymi kosztami. Podnoszenie jakości pracy oraz efektywności oddziaływań resocjalizacyjnych będzie możliwe wyłącznie wtedy, gdy w placówce będą zatrudnieni odpowiedni specjaliści. Liczba osób pracujących z młodzieżą musi być także adekwatna do liczby przebywających w ośrodku dzieci. Zmniejszenie wysokości subwencji może uniemożliwić realizację oddziaływań wychowawczych i resocjalizacyjnych na najwyższym poziomie.

Na podstawie kontroli przeprowadzanych przez Rzecznika Praw Dziecka w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych mogę stwierdzić, że w ich pracy często dochodzi do znaczących uchybień. Dlatego zdecydowałem o powołaniu przez Rzecznika Praw Dziecka *Zespołu do spraw standaryzacji pobytu dzieci w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii w zakresie edukacji, opieki i wychowania*. Wnioski wypracowane przez specjalistów tego zespołu w postaci standardów, które powinny obowiązywać w każdym młodzieżowym ośrodku wychowawczym, przedstawię Ministrowi Edukacji Narodowej w styczniu 2015 roku. Podkreślam przy tym, że potrzebę określenia standardów edukacji, opieki i wychowania w placówkach funkcjonujących w systemie oświaty przedstawiałem już Ministrowi Edukacji Narodowej w wystąpieniu generalnym Rzecznika Praw Dziecka z 25 kwietnia 2014 r. znak: ZEW/500/19/2014/JK. Kolejnym moim działaniem w tym zakresie będzie wypracowanie mierników badania efektywności działań podejmowanych przez młodzieżowe ośrodki wychowawcze wobec wychowanków.

W związku z powyższym, na podstawie art. 10a oraz art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), zwracam się do Pani Minister o utrzymanie dotychczasowej wysokości wagi subwencji oświatowej ogólnej przeznaczonej na finansowanie pobytu wychowanków w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz ew. podjęcie dyskusji na temat jej zmiany dopiero po zakończeniu rozpoczętych działań dotyczących wypracowania standardów pracy tych placówek oraz mierników badania jej efektywności. W kwestii zaś propozycji zmian w zakresie sposobu naliczania subwencji (z uwzględnieniem wychowanków faktycznie przebywających w ośrodkach) wnoszę o podtrzymanie dotychczasowych rozwiązań w tym zakresie, a także wypracowanie takiego sposobu naliczania subwencji, który będzie adekwatny do specyfiki pracy tych placówek, zgodnie z moimi sugestiami przedstawionymi powyżej.

Ł. Szustakowski
Marek Szustakowski

Do wiadomości:

Pan

Mateusz Szczurek

Minister Finansów